

Sharof Rashidov tuman

1-son kasb-hunar maktabi,

"Transport va Sanoat" kafedrası

ishlab chiqarish ta'lim ustasi:

Maxmudova Shohida Shavkatovna

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada Respublikamizdagi yengil sanoat korxonalarining holati, ya'ni ishlab chiqarish samaradorligi va eksport holati o'rganib chiqilgan. Bundan tashqari Respublikamiz qonunchiligida yengil sanoat korxonalari faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan ko'plab islohotlarning olib borilayotganligi va ko'rilayotgan chora-tadbirlar keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *korxonalar, iqtisod, samaradorlik, to'qimachilik, yigiruv, tikuv, trikotaj, charm-poyabzal, mo'ynachilik mahsulotlari, tayyor mahsulot, xom ashyo, kalava ip, raqobat, diversifikatsiya, eksport, investisiya, texnologiya.*

ABSTRACT: *This article examines the state of light industry enterprises in the Republic, in the state of production efficiency and exports. In addition, the legislation of the Republic states that many reforms are being carried out and measures are being taken to develop the activities of light industry enterprises.*

Keywords: *enterprise, economy, efficiency, textile, spinning, sewing, knitting, leather shoes, fur products, finished products, raw materials, yarn, competition, diversification, export, investment, technology.*

KIRISH

So'nggi yillarda respublikada yengil sanoatning to'qimachilik, tikuv-trikotaj, charm-poyabzal va mo'ynachilik tarmoqlarini rivojlantirish, ishlab chiqarilayotgan tayyor mahsulotlarning turlari va assortimentini kengaytirish, shuningdek, tarmoq korxonalarining investisiya va eksport faoliyatini har tomonlama qo'llab-quvvatlash bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga

oshirilmoqda. Jahon bozorlaridagi raqobatning kuchayishi, texnologiyalarning rivojlanishi va xorijiy ishlab chiqaruvchilar tomonidan mahsulot ishlab chiqarish xarajatlarining kamaytirilishi ushbu sohalarni rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar ishlab chiqilishini talab etmoqda. Bugungi kunda yengil sanoatning jadal va barqaror rivojlanishini ta'minlash, mahalliy xom ashyoni chuqur qayta ishlash orqali birinchi navbatda tashqi bozorlarda raqobatbardosh bo'lgan yuqori qo'shilgan qiymatga ega to'qimachilik, tikuv-trikotaj, charm-poyabzal va mo'ynachilik mahsulotlari ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish va kengaytirish, shuningdek, salohiyatli xorijiy investorlar jalb qilinishi rejalashtirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 16 sentyabrdagi "Yengil sanoatni yanada rivojlantirish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-4453 sonli Qarorida O'zbekiston Respublikasining bojxona chegarasi orqali yarim tayyor charmni olib chiqishda 2021 yilning 1 yanvaridan boshlab eksport qilinadigan mahsulot qiymatining 10 foizi miqdorida yig'im undirilishi va O'zbekiston Respublikasi bojxona chegarasi orqali paxta ip-kalavasi va trikotaj matoni olib chiqishda 2021 yil 1 yanvardan boshlab olib chiqiladigan har bir kilogramm ip-kalava uchun 0,01 AQSh dollari, 2022 yil 1 yanvardan olib chiqiladigan har bir kilogramm ip-kalava va trikotaj mato uchun 0,05 AQSh dollari, 2023 yil 1 yanvardan — 0,1 AQSh dollari, 2025 yil 1 yanvardan — 0,2 AQSh dollari miqdorida yig'im undirilishi belgilab qo'yilgan.

ADABIYOTLAR SHARHI Bugungi kunda Respublikamizda ishlab chiqarish jarayonida to'qimachilik korxonalarini muhim o'rin egallaydi. To'qimachilik korxonalarida ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar sifatini jahon andozalariga mos keladigan paxta tolasini, kalava ip, bo'yalgan kalava ipni, ip gazlamani, trikotaj matosini, ipak xom-ashyosini me'yorda ta'minlash dolzarb muammolardan biridir. Bu muammoni hal etishda keyingi yillarda to'qimachilik korxonalarida talabga javob beradigan yangidan yangi korxonalar hamda qurilma va dastgohlar joriy etilmoqda. To'qimachilik tarmog'ini yanada rivojlantirishga

doir Respublika miqiyosida hukumat Qarorlari qabul qilindi, jumladan: - «2017–2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishini bo‘yicha Harakatlar strategiyasi». Mamlakatimizda to‘qimachilik mahsulotlariga bo‘lgan talab nihoyatda katta, shu ehtiyojlarni qondirish maqsadida to‘qimachilik sanoati rivojlangan mamlakatlar bilan birgalikda qo‘shma korxonalar shartnoma asosida ochilmoqda (Farmon 2017). - O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 16 sentyabridagi PQ-4453- sonli qarorida “Engil sanoatni yanada rivojlantirish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni rag‘batlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori (Qaror, 2019). - O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 14 dekabrda “To‘qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF5285-son Farmoni (Farmon 2017y). To‘qimachilik korxonalarining tashkiliy-iqtisodiy faoliyatini takomillashtirishda bir qator holatlar mavjud. Ayni paytda ko‘pgina to‘qimachilik korxonalarini samaradorligini oshirishda, moliyaviy, mehnat va moddiy ko‘rsatkichlardan foydalanish ko‘rsatkichlariga bog‘liq. Moliyaviy holati yomonlashib borayotgan korxonalar asosan joriy ko‘rsatkichlarni saqlab qolib, korxonalarda zamonaviy texnologiyalar asosida, malakali xodimlarni malakasini oshirish orqali iqtisodiy ko‘rsatkichlarga erishilmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI Tadqiqot jaraënida mavzuga oid statistik ma’lumotlar va nazariyalarni o‘rganishda mantiqiy fikrlash, ilmiy mushohada, tizimli èndashuv, statistik hamda qièsiy tahlil usullaridan foydalanilgan. Statistik tahlil uchun O‘zbekiston Respublikasi statistika qo‘mitasi hamda “O‘zto‘qimachilik sanoat” uyushmasi ma’lumotlaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI Zamonaviy bozor talabiga mos keladigan mahsulotlar ishlab chiqarishni rivojlantirish uchun korxonalarining iqtisodiy salohiyatini, ya’ni asosiy ishlab chiqarish vositalarini yangilash, xodimlar malakasini oshirish, ularning mehnat sharoitini tubdan yaxshilash, ishlab chiqarish jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni keng joriy qilish, bozor talablarini

muntazam ravishda o'rganib borish, kadrlar salohiyatidan samarali foydalanishni yo'lga qo'yish kerak.

Respublikamizda eksport hajmida tayyor mahsulotlar ulushini oshirishga jiddiy e'tibor berilmoqda. Bu borada yengil sanoatda ham e'tiborga loyiq ishlar olib borilmoqda. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, 2015 yilda respublikamizda ishlab chiqarilgan paxta tolasining 336 ming tonnasi, 2016 yilda 400 ming tonnasi, 2017 yilda 468 ming tonnasi qayta ishlangan bo'lsa, 2018 yilda esa 706 ming tonna atrofida qayta ishlangan va 2019 yilda esa 714 ming tonna paxta tolasini qayta ishlangan bo'lib, keyingi yillarda ishlab chiqarilgan paxta tolasini 100% qayta ishlashga harakat qilinmoqda. Ushbu yo'nalishdagi ishlarni jonlantirish qo'shimcha qiymat hosil qiladigan tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish hajmi va valyuta tushumlari oshishini, yangi ish o'rinlari yaratishni ta'minlaydi.

O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlanishida yengil sanoat korxonalarining ham xissasi katta hisoblanadi. So'nggi yillarda respublikada yengil sanoatning to'qimachilik, tikuv-trikotaj, charm-poyabzal va mo'ynachilik tarmoqlarini rivojlantirish, ishlab chiqarilayotgan tayyor mahsulotlarning turlari va assortimentini kengaytirish, shuningdek, tarmoq korxonalarining investisiya va eksport faoliyatini har tomonlama qo'llab-quvvatlash bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ya'ni, yengil sanoat korxonalarida yalpi tushumning umumiy hajmida tayyor tikuv-trikotaj mahsulotlarining eksporti 60 foizdan kam bo'lmagan eksport ulushiga ega bo'lgan korxonalar 2023 yil 1 yanvarga qadar molmulk solig'ini to'lashdan ozod etilishi belgilab qo'yilgan. Yengil sanoat mahsulotlarini eksport hajmini oshirish borasida uyushmada bir qancha ishlar olib borilmoqda. Hozirgi vaqtda, amaldagi ma'lumotlarga ko'ra, sohada ISO-9001 doirasida 718 ta korxonada ish yuritilib, sertifikatlar amal qiladi. Sifat menejmenti tizimini joriy etish doirasida uyushma korxonalarida xalqaro sifat standartlarini joriy etish bo'yicha chora-tadbirlar majmuasi ishlab chiqildi va tasdiqlandi. Joriy yilda 70 ta korxonada xalqaro sertifikat olish uchun topshiriq berilgan. Bugungi kunga kelib Sifat menejmenti tizimini joriy qilish bo'yicha dolzarb ishlar 81 ta korxonada amalga oshirildi yoki 116 foizga bajarildi.

XULOSA

Respublikamizda to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini yanada rivojlantirish uchun zaruriy huquqiy baza va qulay sharoitlar shakllantirilgan va ishlab chiqarish hajmini oshirish imkonini beruvchi qo'shimcha mablag'lar jalb etish, ishlab chiqarish jarayonini diversifikatsiya qilishga katta e'tibor qaratilgan. Yengil sanoat korxonalarida sifatni boshqarish mexanizmini takomillashtirish, xususan, tarmoq korxonalarida «Sifatni boshqarish va monitoring qilish» bo'yicha Ishchi guruhning tarkibi va vazifalarini takomillashtirish borasida ishlar olib borilmoqda. Bugungi kunda yengil sanoat tarmoqlari jadal rivojlanib bormoqda. Bu tarmoqlarda xususiy sektorning tashabbuslari va yangi loyihalarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha barcha choralar ko'rilmoqda.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 16 sentyabrdagi "Yengil sanoatni yanada rivojlantirish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-4453 sonli Qarori.
2. Uzbekiston Prezidentining 2017 yil 14 dekabr-dagi «Tukimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari tug'risida» gi PF-5285-son farmoni.
3. Boltaboyev M.R. To'qimachilik sanoatida marketing strategiyasi. Monografiya. – T.: Fan, 2004. - 224 b.
4. Grigoryev A. Marketing: yoki zarur qadamlar. // Korxonani boshqarish. – T.: 2009. - №3. -21-22-betlar.
5. "O'zto'qimachilik sanoat" uyushmasi va uning tizimidagi korxonalarining 2018-2020 yillar uchun statistik ma'lumotlari. Shog'iyosov T. Komrleks iqtisodiy tahlil. Darslik. –T.: Fan va texnolo-giya, 2012. – 280b.
6. Yusupov S.Sh. Kuchli raqobat sharoitida to'qimachilik korxonalarini rivojlantirish strategiyasining asosiy yo'nalishlari: Monografiya. – T.: Fan va texnologiya, 2014. – 274 b.
7. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный

экономический словарь. - 2-е изд., испр. -М.: ИНФРА-М. 1999. – С. 479.

8. 2017 Spencer Stuart US Board Index. <https://www.spencertstuart.com>

9. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси маълумотлари. 2017-2020 йиллар

10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 16.09.2019 йилдаги “Енгил саноатни янада ривожлантириш ва тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқаришни рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги ПҚ-4453-сонли Қарори.